
**ANNALS OF THE POLISH ASSOCIATION
OF AGRICULTURAL AND AGRIBUSINESS ECONOMISTS**

ROCZNIKI NAUKOWE
STOWARZYSZENIA EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU

Received: 17.08.2023
Acceptance: 20.10.2023
Published: 06.12.2023
JEL codes: D22, G21

Annals PAAAE • 2023 • Vol. XXV • No. (4)

License: Attribution 3.0 Unported (CC BY 3.0)

DOI: 10.5604/01.3001.0053.8659

RYSZARD KATA¹

Uniwersytet Rzeszowski, Poland

**KONDYCJA EKONOMICZNO-FINANSOWA BANKÓW
SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE W ŚWIETLE WYZWAŃ
RYNKOWYCH I REGULACYJNYCH**

Słowa kluczowe: sektor bankowy, banki spółdzielcze, kondycja ekonomiczna, efektywność finansowa

ABSTRAKT. Celem artykułu jest ocena kondycji ekonomiczno-finansowej banków spółdzielczych w Polsce w latach 2020-2022, tj. w okresie pogorszenia warunków działalności bankowej i wynikających z tego szczególnych wyzwań rynkowych i regulacyjnych. Wykazano, że wiele wskaźników działalności banków spółdzielczych uległo poprawie w stosunku do lat poprzednich, zwłaszcza do okresu 2017-2019, lub uzyskało poziomy porównywalne do tych, które były notowane w latach dobrej koniunktury gospodarczej. Dotyczy to m.in. wskaźników rentowności aktywów i kapitałów własnych oraz wskaźnika jakości portfela kredytowego. Porównanie wyników finansowych uzyskanych przez banki spółdzielcze w latach 2020-2022 do wyników banków komercyjnych wskazuje, że w trudnych uwarunkowaniach dla działalności bankowej, lokalne banki wykazują dobrą kondycję ekonomiczną i efektywność finansową. Nie zmienia to jednak faktu, że banki spółdzielcze muszą nadal dostosowywać swój model działania do współczesnych wyzwań rynkowych i regulacyjnych, a w szczególności do wyzwań technologicznych i rosnących oczekiwań klientów w zakresie jakości usług bankowych.

¹ Corresponding author: rdkata@ur.edu.pl

WSTĘP

Kondycja ekonomiczno-finansowa banków jest pochodną efektywności ich działania w określonych warunkach rynkowych. Jest ona także ważnym czynnikiem decydującym o ich pozycji konkurencyjnej na rynku. Ocena efektywności jest istotnym problemem finansów i bankowości, a niska efektywność organizacji może wiązać się ze stratami, a w konsekwencji prowadzić do ich upadłości [Siudek, Drabarczyk 2015].

Banki spółdzielcze w ostatnich latach (2020-2022) funkcjonowały, tak jak cały sektor bankowy w Polsce, w bardzo trudnych uwarunkowaniach determinowanych przez czynniki naturalne, makroekonomiczne i polityczne. Wiele z tych czynników było nowych, przynajmniej w perspektywie ostatnich kilku dekad, lub tak jak inflacja, wystąpiło ponownie po długim okresie nieobecności, z intensywnością, której w zasadzie nikt się nie spodziewał. Najważniejsze procesy i wydarzenia, które miały wpływ na znaczące pogorszenie warunków w jakich funkcjonowały banki to: pandemia COVID-19 w latach 2020-2021, wybuch 24 lutego 2022 roku wojny w Ukrainie oraz już wspomniane, pojawienie się bardzo dużej inflacji w 2022 roku, co pociągnęło za sobą szybki i znaczny wzrost stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego (NBP)². Wysoka inflacja w znacznym stopniu była pochodną pandemii COVID-19 oraz wojny w Ukrainie, które skutkowały m.in. przerwaniem łańcuchów dostaw, problemami z dostawą surowców energetycznych i gwałtownym wzrostem ich cen oraz olbrzymim wzrostem wydatków publicznych na wzmocnienie obronności kraju i wsparcie Ukrainy, a także uchodźców wojennych z tego kraju, którzy napłynęli do Polski w 2022 roku.

Konsekwencją wymienionych wyżej czynników było spowolnienie wzrostu gospodarczego i osłabienie waluty krajowej, będące efektem odpływu inwestorów zagranicznych do tzw. bezpiecznych przystani w okresie większych napięć politycznych. Wzrost stóp procentowych NBP skutkował wzrostem kosztów kredytu i radykalnym spadkiem popytu kredytowego, zwłaszcza w segmencie kredytów mieszkaniowych [ZBP 2023]³.

Znacząca zmiana warunków działalności bankowej w odniesieniu do lat wcześniejszych wymagała od banków dużej elastyczności działania i była wyzwaniem w kontekście utrzymania efektywności ekonomicznej i zdolności do dalszego rozwoju. Bez wątplenia uwarunkowania te stanowiły większe wyzwanie dla relatywnie małych banków, jakimi są banki spółdzielcze w porównaniu do banków komercyjnych, z których wiele stanowi element wielkich transnarodowych korporacji finansowych (PNB Paribas, Santander, Crédit Agricole itd.) i może w razie problemów wewnętrznych i turbulencji rynkowych korzystać z potencjału kapitałowego tych korporacji. Do wyzwań rynkowych należy zaliczyć także

² Stopa referencyjna NBP wzrosła w 2022 roku z poziomu 2,25% do 6,75%.

³ Średnie oprocentowanie kredytów złotych dla przedsiębiorstw pomiędzy grudniem 2021 roku a grudniem 2022 roku wzrosło z 3,4 do 8,9%, a kredytów dla gospodarstw domowych z 4,4 do 7,7% [ZBP 2023, s. 144-145].

wyzwania technologiczne, gdyż nastąpił olbrzymi postęp m.in. w zakresie nowoczesnych technologii informatycznych, innowacji w zakresie komunikacji klienta z bankiem i obsługi klienta, bezpieczeństwa operacji bankowych. Banki, które chcą być konkurencyjne na rynku i chcą pozyskiwać nowych klientów, muszą inwestować w nowoczesne rozwiązania technologiczne, bo tego oczekują klienci, także na obszarach wiejskich [Juszczak 2019]. Wiąże się to z dużymi kosztami, a efekty są uzależnione od tego, na ile rozwiązania te są niezawodne, bezpieczne i użyteczne dla klientów i samego banku.

Obok wymienionych wyżej wyzwań rynkowych, w tym technologicznych, banki zmagają się z koniecznością dostosowań do coraz częściej zmieniających się regulacji prawnych w zakresie bankowości i rynku usług bankowych. Regulacje te, m.in. implementacja dyrektyw Unii Europejskiej CRD IV/CRR⁴, stanowiących wdrożenie postanowień Bazylei III w zakresie adekwatności kapitałowej, płynności i wypłacalności banków, stanowią tym większe wyzwanie dla banków spółdzielczych, że „szyte na miarę” wielkich banków komercyjnych, nie zawsze uwzględniają zasadę proporcjonalności⁵.

W swoim raporcie z 2018 roku Najwyższa Izba Kontroli zwracała uwagę na niską efektywność związaną z modelem biznesowym sektora banków spółdzielczych, co stanowi wyzwanie dla rentowności banków spółdzielczych [NIK 2018]. Długookresowe zaniechania w zakresie poprawy efektywności w polskiej bankowości spółdzielczej mogą nieuchronnie prowadzić do marginalizacji tego segmentu rynku bankowego, co z perspektywy stabilizującej funkcji zróżnicowania w bankowości oraz potrzeby zachowania bankowości relacyjnej, stanowiłoby ogromną stratę dla sektora finansowego w Polsce [Kil i in. 2020].

W tym kontekście interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, jak kształtowała się kondycja ekonomiczno-finansowa banków spółdzielczych w latach 2020-2022, czyli w okresie szczególnych turbulencji makroekonomicznych, geopolitycznych i społecznych, które wymagały od banków ekonomicznej odporności i elastyczności działania.

MATERIAŁ I METODYKA BADAŃ

Celem artykułu jest ocena kondycji ekonomiczno-finansowej banków spółdzielczych w Polsce w latach 2020-2022, tj. w okresie pogorszenia warunków działalności bankowej i wynikających z tego szczególnych wyzwań rynkowych i regulacyjnych. Oceny odporności ekonomicznej i efektywności finansowej banków spółdzielczych dokonano

⁴ Pakiet CRD IV/CRR obejmuje: Rozporządzenie PE i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku – Capital Requirements Regulation (CRR) oraz Dyrektywę PE i Rady 2013/36/UE z 26 czerwca 2013 roku – Capital Requirements Directive IV (CRD IV).

⁵ Zasadę proporcjonalności, należy rozumieć jako dostosowanie rozwiązań wdrażanych w regulacjach bankowych do indywidualnej specyfiki i profilu działalności banku oraz skali ponoszonego przez bank ryzyka [ZBP 2023].

przez porównanie wybranych kluczowych wskaźników działalności banków w latach 2020-2022 do wskaźników uzyskiwanych w latach poprzednich, tj. 2010-2019. W analizie wykorzystano: wskaźnik marży odsetkowej, wskaźniki rentowności (ROA i ROE), wskaźnik relacji kosztów do dochodów (C/I) oraz wskaźnik kredytów zagrożonych. Badano również określone wewnętrzne relacje składników bilansowych i wynikowych banków oraz ich poziom w przeliczeniu na zatrudnionego, a także ustalono udział banków spółdzielczych w rynku usług bankowych w Polsce w latach 2010-2022. Przyjęte miary, z jednej strony, wskazują na efektywność finansową banków spółdzielczych, a z drugiej, świadczą o odporności banków na zmieniające się uwarunkowania w działalności bankowej (np. wskaźnik udziału w rynku bankowym i poziomu kredytów dla klientów na zatrudnionego).

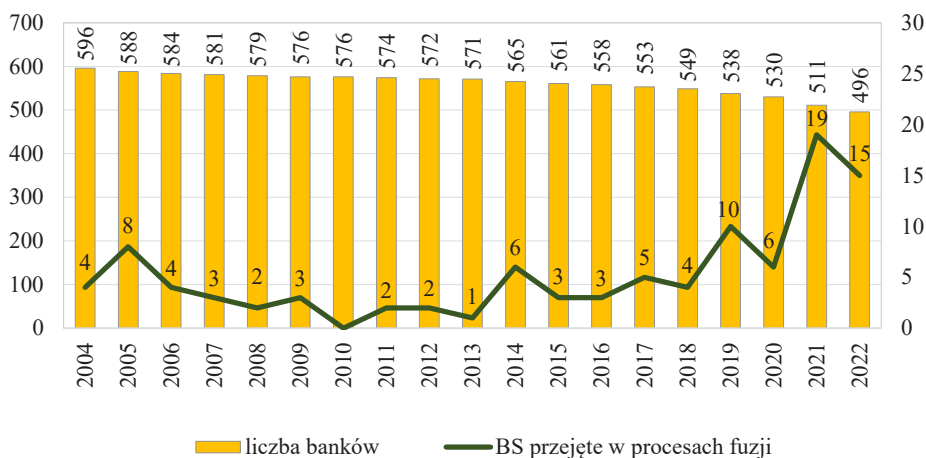
Długi zakres czasowy analizy, obejmujący łącznie lata 2010-2022, pozwolił ustalić, na ile wyniki ekonomiczno-finansowe banków spółdzielczych w latach 2020-2022 odbiegały od relatywnie trwałych trendów w kształtowaniu się kondycji ekonomiczno-finansowej i efektywności działalności tych podmiotów. Z kolei analiza wyników banków spółdzielczych na tle banków komercyjnych, funkcjonujących w tych samych uwarunkowaniach makroekonomicznych i społecznych, pozwoliła na obiektywną ocenę ich efektywności ekonomiczno-finansowej.

Źródłem materiałów empirycznych do badań były dane statystyczne sektora bankowego oraz raporty o sytuacji banków publikowane przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF). Korzystano także z cyklicznych raportów o sytuacji ekonomicznej banków w Polsce publikowanych przez Związek Banków Polskich (ZBP).

Dokonano przeglądu literatury naukowej i branżowej w przedmiocie badań, a także ogólnej kwerendy aktów prawnych dotyczących sektora bankowego, wprowadzanych lub wdrażanych w Polsce w latach 2020-2022.

WYNIKI BADAŃ I ICH OMÓWIENIE

Na koniec 2022 roku działało w Polsce 496 banków spółdzielczych, co oznacza, że w ciągu niespełna dwóch dekad, tj. od 2004 roku, liczba tego typu lokalnych instytucji finansowych zmniejszyła się dokładnie o 100 jednostek, czyli o 16,8% (rysunek 1). Samodzielną działalność zakończył co szósty bank spółdzielczy. Oprócz banków spółdzielczych system bankowości spółdzielczej tworzą także 2 banki zrzeszające, tj. Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. w Warszawie (zrzeszenie BPS) oraz SGB-Bank S.A. w Poznaniu, tworzący Spółdzielczą Grupę Bankową. Część banków spółdzielczych, których kapitały własne przekraczają równowartość 5 mln euro, funkcjonuje samodzielnie – poza zrzeszeniami. Spośród banków spółdzielczych działających 31 grudnia 2022 roku, 307 było członkami systemu ochrony IPS BPS, a 179 – IPS SGB. Poza IPS funkcjonowało

Rysunek 1. Liczba banków spółdzielczych w Polsce w latach 2004-2022 oraz liczba banków objętych procesami fuzji

Źródło: [UKNF 2023]

10 banków spółdzielczych. System ochrony IPS (ang. *Institutional Protection Scheme*) utworzono w ramach funkcjonujących zrzeczeń w 2015 roku w efekcie implementacji przez bankowość spółdzielczą w Polsce unijnych regulacji związanych z stabilnością finansową banków (pakiet CRD IV/CRR). Ich celem jest wzmacnianie bezpieczeństwa finansowego banków spółdzielczych przez kooperację w dziedzinie bezpieczeństwa oraz przeciwdziałanie utracie płynności i wypłacalności banków [Lepczyński, Gostomski 2018].

W latach 2019-2022 w bankowości spółdzielczej nastąpiło przyspieszenie procesów łączeniowych, a liczba banków lokalnych zmniejszyła się o 50 podmiotów (rysunek 1). Procesy te były w większości wynikiem dobrowolnej fuzji mniejszych i słabszych ekonomicznie banków, z bankami silniejszymi ekonomicznie, po to aby m.in. realizować korzyści skali, głównie w aspekcie kosztów działania. W 2020 roku nastąpiły także dwa przypadki przymusowej restrukturyzacji banków, tj. Podkarpackiego Banku Spółdzielczego w Sanoku przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG) oraz Banku Spółdzielczego w Przemkowie przez SGB-Bank SA. Proces przymusowej restrukturyzacji PBS w Sanoku był pierwszym w Polsce przypadkiem zastosowania procedury *resolution* przez BFG⁶.

⁶ *Resolution* jest prawnie określonym sposobem postępowania władz wobec instytucji finansowej zagrożonej niewypłacalnością. Procedura polega na restrukturyzacji banku przez organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji za pomocą różnych narzędzi i ma na celu ochronę interesu publicznego, zapewnienie ciągłości krytycznych funkcji banku i ochronę podatników [Janusz 2015]. Instytucję *resolution* wprowadzono w UE na mocy Dyrektywy BRR (Dyrektywa 2014/59/UE). W Polsce dyrektywę BRR implementuje ustawa o BFG.

Zmniejszenie liczby banków spółdzielczych w efekcie procesów konsolidacyjnych może mieć wpływ na ich pozycję rynkową i udział w sektorze bankowym. Oczywiście udział w rynku zależy do wielu czynników, w szczególności efektywności działania banków w danych warunkach rynkowych i makroekonomicznych. Porównanie dynamiki procesów konsolidacji ze zmianami udziału banków spółdzielczych w rynku usług bankowych nie dowodzi zależności pomiędzy tymi procesami, ale rzuca światło na to, na ile konsolidacja banków i w jej efekcie koncentracja sektora banków spółdzielczych, sprzyjają pokonaniu jego problemów rozwojowych [Kata 2021].

W ostatnich latach (2020-2022) kontynuowana była, notowana od 2013 roku, tendencja do redukcji zatrudnienia w bankach spółdzielczych (z 28,5 tys. zatrudnionych do 26,9 tys.), tożsama z tendencją obserwowaną w całym sektorze bankowym w Polsce. W efekcie udział banków spółdzielczych w strukturze zatrudnienia w sektorze bankowym utrzymuje się od lat na granicy 18-19% (tabela 1). Banki spółdzielcze redukowały także sieć placówek, podobnie jak banki komercyjne, ale w mniejszym stopniu. Na koniec 2022 roku dysponowały siecią 3370 placówek, co stanowiło 32,7% udziału w sieci placówek całego sektora bankowego. Udział banków spółdzielczych w tym aspekcie rynku wzrósł w latach 2021-2022 (tabela 1). Redukcja zatrudnienia oraz placówek bankowych była pochodną

Tabela 1. Udział banków spółdzielczych w sektorze bankowym w Polsce w latach 2010-2022

Lata	Udział BS w sektorze bankowym [%]					
	zatrudnienie	placówki bankowe	aktywa	należności od sektora niefinansowego	depozyty sektora niefinansowego	kapitały własne
2010	18,0	30,3	6,1	5,9	8,6	6,3
2012	18,7	30,8	6,4	6,2	9,1	6,2
2014	18,8	31,6	6,8	6,7	9,7	6,4
2015	18,7	32,6	6,9	6,4	9,2	5,4
2016	18,6	31,7	7,0	6,0	9,4	6,1
2017	18,9	33,5	7,3	6,0	9,8	5,8
2018	18,6	34,0	7,3	5,8	9,8	6,0
2019	19,1	30,2	7,5	5,9	9,8	6,1
2020	19,1	29,6	7,1	5,8	9,3	6,0
2021	18,9	31,3	7,2	5,7	9,1	6,9
2022	18,8	32,7	6,8	5,6	8,5	8,2

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych KNF za lata 2010-2022

rozwoju elektronicznych i mobilnych kanałów dystrybucji oraz dążenia do poprawy rentowności przez redukcję kosztów. W latach 2020-2021 czynniki te zostały dodatkowo wzmocnione przez działania dostosowawcze do pandemicznej rzeczywistości. Relatywnie niewielka – w porównaniu do banków komercyjnych – redukcja sieci oddziałów i innych placówek bankowych w latach 2020-2022 (tylko o 54 placówki), nie sprzyja co prawda poprawie efektywności kosztowej banków spółdzielczych, ale może być sposobem na przejęcie od banków komercyjnych tych klientów, którzy preferują korzystanie z usług bankowych przez tradycyjne, stacjonarne kanały dostępu lub cenią sobie bankowość relacyjną, z możliwością bezpośredniego kontaktu z pracownikami banków.

Istnieje dosyć powszechny pogląd, że udział bankowości spółdzielczej w Polsce w rynku depozytowo-kredytowym oraz w aktywach i kapitałach własnych sektora bankowego jest nieadekwatnie niski w stosunku do potencjału społecznego, relacyjnego, a nawet ekonomicznego bankowości spółdzielczej. W zakresie aktywów udział banków spółdzielczych w sektorze bankowym sukcesywnie spada od 2018 roku (tabela 1). W latach 2020-2022 udział ten zmniejszył się z 7,1% do 6,8%. Podobnie, w latach 2020-2022 zmniejszył się także udział banków spółdzielczych w należnościach od sektora niefinansowego (z 5,8% do 5,6%) oraz depozytach sektora niefinansowego (z 9,3% do 8,5%). Generalnie w latach 2020-2022 banki spółdzielcze notowały dodatnią dynamikę aktywów (wzrost o 23,6% w stosunku do stanu na koniec 2019 roku) i depozytów klientów niefinansowych (wzrost o 13,8%), jednak wzrosty te były niższe w porównaniu do banków komercyjnych (odpowiednio: 38,5% i 31,1%). W przypadku należności od sektora niefinansowego, czyli kredytów dla klientów, ich poziom na koniec 2022 roku był wyższy nominalnie tylko o 2% w porównaniu do 2019 roku (w bankach komercyjnych był wyższy o 5,6%). Banki spółdzielcze, podobnie jak banki komercyjne zanotowały spadek akcji kredytowej w segmencie klientów niefinansowych w latach 2020 i 2022 i był on głębszy w porównaniu do ich komercyjnych konkurentów.

Udział banków spółdzielczych w strukturze kapitałów własnych sektora bankowego w latach 2010-2020 kształtował się na poziomie około 6%, natomiast w latach 2021 i 2022 zanotował wzrost odpowiednio do 6,9% i 8,2%. Łącznie w latach 2020-2022 w porównaniu do stanu na koniec 2019 roku, kapitały własne banków spółdzielczych wzrosły nominalnie o 31,3%, podczas gdy kapitały własne banków komercyjnych zmniejszyły się o 4,4%⁷.

⁷ Spadek kapitałów własnych wynikał z aktualizacji wyceny skarbowych papierów wartościowych, które znajdowały się w portfelach banków. Między IV 2021 roku a IV 2022 roku fundusze własne sektora bankowego spadły o 13,5%. Gdy stopy procentowe rosną, ceny wcześniej emitowanych obligacji na rynku spadają, zwiększając w ten sposób rentowność starszych obligacji i dostosowując je do nowszych obligacji emitowanych z wyższym kuponem. NBP szacował, że skok rentowności obligacji od października 2021 roku o ponad 7 p.p. przełożył się do września 2022 roku na spadek wartości rynkowej całego portfela obligacji polskich banków o ok. 43 mld zł (czyli ok. 10%), z czego mniej więcej 15 mld zł znalazło odzwierciedlenie w obniżeniu kapitałów banków.

Łączny współczynnik kapitałowy banków spółdzielczych w grudniu 2021 roku wynosił 18,6%, a w grudniu 2022 roku 19,2%, natomiast współczynnik Tier I odpowiednio 18,0% i 18,7%. Oznacza to, że cały sektor bankowości spółdzielczej spełniał z dużą nadwyżką minimalne normy kapitałowe, ale także na koniec 2022 roku, spełniały je wszystkie banki spółdzielcze [UKNF 2023].

Analiza kluczowych wskaźników ekonomiczno-finansowych banków spółdzielczych w latach 2020-2022, na tle lat wcześniejszych, a przede wszystkim w porównaniu do wskaźników banków komercyjnych (tabela 2), wskazuje, jak te banki radziły sobie w zmiennych i trudnych uwarunkowaniach działalności bankowej. W 2022 roku wynik finansowy banków spółdzielczych wyniósł 3178 mln zł i był aż o 338,6% wyższy od wyniku uzyskanego w 2021 roku, który wyniósł 702 mln zł. W 2020 roku wynik banków spółdzielczych wyniósł 472,6 mln zł i był o 19,6% niższy od wyniku z 2019 roku (588,1 mln zł). Należy jednak podkreślić, że cały sektor bankowy w 2020 roku, gdy wybuchła pandemia COVID-19, zanotował stratę wynoszącą 322 mln zł, a banki komercyjne zanotowały stratę wynoszącą 652 mln zł. Na tym tle wynik finansowy banków spółdzielczych należy ocenić bardzo pozytywnie. Udział wyniku finansowego banków spółdzielczych w zysku netto całego sektora bankowego w 2019 roku wynosił 4,3%, tj. na poziomie wyższym od średniej z lat 2010-2018, która wynosiła 3,5%. W 2020 roku tylko sektor bankowości spółdzielczej zanotował zysk, natomiast w latach 2021 i 2022 udział zysku banków spółdzielczych w zysku całego sektora bankowego wynosił odpowiednio: 11,7% i 26,2%.

Przedstawione dane wskazują, że na tle banków komercyjnych lokalne banki radziły sobie w ostatnich latach bardzo dobrze. Obraz ten nie jest jednak pełny, gdyż trzeba wziąć po uwagę, że wyniki finansowe banków komercyjnych w większym stopniu od banków spółdzielczych były obciążone odpisami (rezerwami) na poczet potencjalnej redukcji należności banków z tytułu kredytów mieszkaniowych denominowanych we CHF oraz w mniejszym stopniu dotknięte były skutkami wprowadzenia przez władze publiczne w 2022 roku programu „wakacji kredytowych”. Ponadto obciążenia podatkowe banków spółdzielczych są od lat relatywnie niższe od obciążeń banków komercyjnych. W latach 2020-2022 tzw. efektywna stopa opodatkowania zysku brutto tych instytucji kształtowała się w granicach od 22,6% (2020 rok) do 27,9% (2022 rok), podczas gdy przykładowo efektywna stopa opodatkowania całego sektora bankowego w 2022 roku wynosiła 40,2%.

Dobre wyniki finansowe banków spółdzielczych w latach 2020-2022 miały swoje odzwierciedlenie w polepszeniu wskaźników efektywności działania (tabela 2). Wskaźnik zwrotu netto z aktywów (ROA) ukształtował się w 2022 roku na historycznie wysokim poziomie 1,72%, czyli ponad trzy razy wyższym niż w roku poprzednim. Już w 2021 roku odnotowano jego pierwszy w ostatnich latach wzrost, jednak wyniósł on wówczas zaledwie 0,1 p.p. Rentowność aktywów w bankach spółdzielczych w 2022 roku, a także rentowność kapitałów własnych (ROE) była trzeci rok z rzędu wyższa niż w sektorze bankowości

Tabela 2. Wskaźniki efektywności ekonomiczno-finansowej banków spółdzielczych na tle banków komercyjnych (BK) w latach 2010-2022

Lata	Marża odsetkowa – NIM (<i>net interest margin</i>)		Wskaźnik C/I (<i>cost to income ratio</i>)		ROA (<i>return on assets</i>)		ROE (<i>return on equity</i>)		Wskaźnik kredytów zagrożonych* (sektora niefinansowego)	
	BS	BK	BS	BK	BS	BK	BS	BK	BS	BK
	%									
2010	4,4	3,2	69,3	50,6	1,1	1,1	10,5	10,2	5,3	8,8
2012	4,3	3,1	65,8	49,2	1,2	1,2	11,2	11,2	6,3	8,5
2014	3,4	2,5	68,9	48,8	0,8	1,1	7,5	10,3	6,4	8,1
2015	3,2	2,5	75,2	56,7	-1,10	0,71	-11,2	7,7	6,7	7,6
2016	3,0	2,6	70,1	54,0	0,51	0,86	5,3	7,72	7,8	7,1
2017	3,1	2,7	66,0	54,4	0,51	0,80	5,2	7,04	8,5	6,8
2018	2,9	2,6	67,9	53,8	0,47	0,83	5,1	7,21	9,1	6,8
2019	2,8	2,7	66,7	53,2	0,41	0,76	4,69	6,73	9,1	6,6
2020	2,2	2,3	74,8	61,2	0,32	-0,03	3,74	-0,2	8,6	6,9
2021	2,0	2,1	72,6	56,9	0,41	0,28	5,3	2,8	8,2	6,1
2022	4,9	3,2	46,1	53,6	1,72	0,47	19,0	6,8	8,3	5,8

* Należności z utratą wartości (przeterminowane) w relacji do ogółu należności brutto od sektora niefinansowego, BS – banki spółdzielcze, BK – banki komercyjne

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych KNF za lata 2010-2022

komercyjnej. Banki komercyjne odnotowały drastyczne obniżenie wskaźników ROA i ROE w 2020 roku, podczas gdy bankom spółdzielczym udało się tego uniknąć (tabela 2). Na podkreślenie zasługuje fakt, że lokalne instytucje finansowe utrzymały wyższą od banków komercyjnych rentowność aktywów i kapitałów własnych także rok później, tj. w warunkach po pandemicznego ożywienia gospodarczego. Natomiast, kolejne spowolnienie gospodarcze wywołane głównie skutkami wojny w Ukrainie nie odcisnęło się na spadku rentowności całego sektora bankowego w Polsce, ale wyniki banków spółdzielczych są w tym aspekcie zaskakująco pozytywne i znacznie lepsze od sektora banków komercyjnych (tabela 2). Bez wątplenia miał na to wpływ spektakularnie wysoki zysk netto, jaki osiągnęły banki spółdzielcze jako sektor, ale także jako pojedyncze podmioty, gdyż w 2022 roku tylko 1 bank spółdzielczy wykazał stratę.

Relatywnie dobry wynik banków spółdzielczych w 2020 roku był osiągnięty, pomimo spadku przychodów z tytułu odsetek (o 23,5% w stosunku do 2019 roku) w wyniku wyraźnego zmniejszenia akcji kredytowej w sektorze niefinansowym. Rok 2021 nie

przyniósł znacznej poprawy w tym obszarze (roczna dynamika przychodów odsetkowych wyniosła 8,6%). Natomiast spektakularny wynik finansowy banków spółdzielczych w 2022 roku był w głównej mierze zasługą wzrostu dochodów odsetkowych w wyniku zwiększenia marży odsetkowej z 2,0% do 4,9%. W tym przypadku banki spółdzielcze skorzystały z podwyżek stóp procentowych, jakie w ramach przeciwdziałaniu zjawisku wysokiej inflacji realizowała Rada Polityki Pieniężnej. Banki spółdzielcze były w stanie podnieść marżę odsetkową na znacznie wyższy poziom niż banki komercyjne, głównie dlatego, że korzystając z wysokiej nadpłynności podnosiły oprocentowanie depozytów klientów wolniej i na niższy poziom w porównaniu do komercyjnych konkurentów. Utrzymywanie w dłuższym okresie wyraźnie wyższej marży odsetkowej w porównaniu do przeciętnego jej poziomu w sektorze bankowym nieuchronnie będzie prowadzić do osłabienia konkurencyjności rynkowej banków spółdzielczych. Ponowne zbliżenie marży odsetkowej banków spółdzielczych do marży realizowanej przez banki komercyjne, co wystąpiło w latach 2017-2021, wydaje się zatem tylko kwestią czasu. Stanowi to wyzwanie dla lokalnych banków, gdyż muszą one poszukać większych możliwości generowania przychodów pozaodsetkowych oraz konsekwentnie ograniczać koszty działania.

Niska efektywność kosztowa w porównaniu do banków komercyjnych, mierzona relacją kosztów działania do dochodów (wskaźnik C/I), jest od lat jednym z kluczowych problemów banków spółdzielczych. Wynika ona z małej skali działalności mierzonej poziomem aktywów i pasywów banków spółdzielczych w relacji do zatrudnienia i sieci placówek. Koszty działania banków rosły w ostatnich latach w wyniku wzrostu płac, a w szczególności w efekcie rosnących wydatków na postęp technologiczny w bankowości. Problemem było także to, że wiele banków spółdzielczych wdrażało na własną rękę rozwiązania informatyczne, a w całym sektorze brakowało mechanizmów współdzielenia kosztów, przez integrację tzw. funkcji wspomagających działalność (np. oceny ryzyka i związanej z tym sprawozdawczości). Niewielka była także kooperacja banków spółdzielczych z bankami zrzeszającymi w aspekcie integracji rozwiązań informatycznych wewnątrz zrzeszeń oraz oferty produktowej i marketingu [Kata 2019]. W ostatnich latach banki spółdzielcze i zrzeszenia uczyniły jednak w tym zakresie postęp. Przykładowo w 2019 roku obydwie zrzeszenia utworzyły jednolitą platformę informatyczną BS API, umożliwiającą m.in. dokonywanie przez klientów płatności mobilnych (SGB Mobile, BPS Mobile). Ponadto w obydwu zrzeszeniach wprowadzono wspólne działania marketingowe. Wciąż jednak w obszarze silniejszej współpracy banków wewnątrz zrzeszeń, w tym na linii banki spółdzielcze – bank zrzeszający, należy poszukiwać rezerw dla poprawy efektywności kosztowej banków. Innym obszarem są procesy konsolidacyjne, które w bankowości spółdzielczej w Europie są obecne od wielu lat [Kurkliński i in. 2021]. W takich krajach, jak Austria, Finlandia, Niemcy i Portugalia liczba banków spółdzielczych zmniejszyła się w latach 2004-2018 od 34% do 39% [Kil i in. 2020]. W Polsce dopiero w latach 2019-2022 procesy konsolidacyjne uległy przyspieszeniu, co zapewne miało

znaczenie dla poziomu wskaźnika C/I ujętego dla całego sektora, ale przede wszystkim miało pozytywny wpływ na koszty działania banków uczestniczących w procesach łączeniowych.

Banki spółdzielcze od lat zmagają się z dużą nadwyżką depozytów nad kredytami w obrębie sektora niefinansowego (tabela 3). Nadwyżka ta w latach 2020-2022 uległa jeszcze powiększeniu, gdyż tylko około 45% depozytów klientów było zamienianych na kredyty dla podmiotów sektora niefinansowego. W ostatniej dekadzie banki spółdzielcze, poszukując możliwości zmniejszenia tego „nawisu” płynnościowego wchodziły szerzej z akcją kredytową na rynki miejskie, zwiększał się także udział przedsiębiorstw w ich portfelu kredytowym, a w niektórych bankach postępowała koncentracja kredytów w określonych segmentach rynku kredytowego (np. deweloperów). Wiązało się to ze wzrostem ryzyka kredytowego i wyraźnym pogorszeniem jakości portfela kredytowego (tabela 2). W 2016 roku po raz pierwszy, co najmniej od dwóch dekad, wskaźnik kredytów zagrożonych w bankach spółdzielczych osiągnął wyższy poziom niż w bankach komercyjnych. Jednak w latach 2020-2022 jakość portfela kredytowego

Tabela 3. Wybrane miary efektywności działania banków spółdzielczych na tle banków komercyjnych (BK) w latach 2010-2022

Lata	Kredyty/ depozyty klientów [%]		Aktywa na zatrudnionego [mln zł]		Kredyty dla klientów na zatrudnionego [tys. zł]		Koszty pracownicze/ koszty działania banku [%]		Wynik pozaodsetkowy/ aktywa [%]	
	BS	BK	BS	BK	BS	BK	BS	BK	BS	BK
2010	69,7	103,1	2,2	5,8	1175,6	3192,3	71,5	54,9	1,54	1,97
2012	68,6	103,3	2,6	7,0	1388,8	3845,4	69,8	53,7	1,33	1,81
2014	65,3	94,7	3,2	8,1	1669,4	4312,2	64,6	50,3	1,07	1,40
2015	64,2	95,0	3,4	8,5	1734,9	4700,9	60,0	45,4	1,02	1,35
2016	59,4	94,2	3,8	9,2	1807,9	5031,5	63,2	45,5	0,89	1,34
2017	55,6	91,7	4,2	9,7	1880,9	5337,7	64,6	46,2	1,00	1,20
2018	52,3	88,5	4,5	10,4	1961,9	5626,0	63,7	46,7	0,91	1,11
2019	49,5	84,6	5,0	11,4	2037,7	6102,2	64,9	45,2	0,87	1,10
2020	45,6	75,0	5,9	14,1	2125,4	6445,4	63,1	44,4	0,83	0,68
2021	45,8	73,5	6,8	16,1	2392,2	7121,0	64,3	45,7	0,74	0,84
2022	44,3	68,1	6,9	17,2	2315,4	7058,8	57,7	41,1	0,71	0,72

BS – banki spółdzielcze, BK – banki komercyjne

Źródło: obliczenia własne danych KNF za lata 2010-2022 oraz [ZBP 2023]

Tabela 4. Wybrane regulacje prawne dotyczące bankowości, które były przyjmowane lub wdrażane przez banki w latach 2020-2022

Regulacje na szczeblu UE lub krajowym	Najważniejsze konsekwencje dla banków
Zmiany przepisów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu	Nowe rozwiązania służą poprawie efektywności działań w tym zakresie. Wiele zmian dotyczy potrzebnej centralizacji rozwiązań, większej współpracy i szybkości podejmowanych działań przez zobowiązane podmioty. Przepisy nakładają na banki stałe zwiększanie wymogów tym zakresie, co wiąże się ponoszenie nakładów na ich spełnienie
<i>Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw</i> [Dz.U. 2018, poz. 1075], związana z wdrożeniem drugiej dyrektywy o usługach płatniczych zwanej PSD2 (ang. <i>Payment Services Directive 2</i>)	Ustawa spowodowała zmianę dotychczasowej działalności dostawców usług płatniczych, w tym banków, w kierunku modelu otwartej bankowości, z wykorzystaniem interfejsów dostępowych API. Skutkuje zmianami w obszarze płatności detalicznych pod względem innowacji technologicznych, w szczególności pełnym wdrożeniem rozwiązań tzw. silnego uwierzytelnienia klienta
Wdrażanie rozwiązań służących poprawie klimatu na świecie, czyli pakietu ESG. <i>Rozporządzenia PE i Rady (UE):</i> – 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych – SFDR [Dz.U. L 317, 9.12.2019]; – 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje [Dz.U. L 198, 22.6.2020]	Przyjęto wiele regulacji dotyczących sposobu raportowania zgodności działania banków i instytucji niefinansowych z celami zrównoważonej gospodarki. Od 10 marca 2021 roku zaczęły obowiązywać na terenie UE kluczowe przepisy rozporządzenia SFDR. Zgodnie z tym rozporządzeniem, banki są zobowiązane do publikacji na swoich stronach internetowych strategii dotyczących ryzyka dla zrównoważonego rozwoju (czyli wpływu czynników ESG na wartość inwestycji)
<i>Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 r. uzupełniające rozporządzenie CRR w odniesieniu do wymogu pokrycia wypływów netto dla instytucji kredytowych (wskaźnik LCR*)</i> [Dz.Urz. EU, L 11]	Banki zobowiązane są do utrzymywania wskaźnika pokrycia wypływów netto (wskaźnika LCR*) na poziomie 100%. Bank, który nie spełnia tych wymogów zobowiązany jest powiadomić o tym właściwe organy i przedstawić tym organom plan szybkiego przywrócenia zgodności z normą, a także codziennie przekazywać informacje na temat poziomu wskaźnika LCR i jego składowych. Banki uczestniczące w IPS mogą stosować wskaźnik zagregowany dla całej grupy

Tabele 4. Cd.

Regulacje na szczeblu UE lub krajowym	Najważniejsze konsekwencje dla banków
Nowelizacja <i>Ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji</i> [Dz.U. 2016, poz. 996]	Wdrożenie nowych przepisów <i>Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 roku, ustanawiającej ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych</i> [Dz.U. L 173, 12.6.2014]
Rekomendacja S przyjęta w 2019 roku przez KNF dotycząca udzielania kredytów zabezpieczonych hipotecznie	Szczególne wyzwanie stanowi rekomendacja dotycząca udzielania kredytów o stałej lub okresowo stałej stopie procentowej
Wprowadzenie w 2022 roku ustawowych „wakacji kredytowych” dla kredytobiorców złotych kredytów mieszkaniowych	Ustawowo przyznano prawo kredytobiorcom do skorzystania z możliwości odroczenia terminu zapłaty czterech rat kredytu mieszkaniowego w 2022 roku i czterech rat kredytu w 2023 roku. Uzasadnieniem był wzrost kosztów utrzymania obywateli i rosnące stopy procentowe. Regulacja ta wpłynęła na obniżenie przychodów odsetkowych banków w 2022 roku

* LCR (ang. *Liquidity Coverage Ratio*) – norma płynności krótkookresowej nakazuje, aby banki miały aktywa płynne wysokiej jakości na pokrycie oczekiwanego odpływu depozytów przez 30 dni

Źródło: opracowanie własne

banków spółdzielczych poprawiła się, w tym także w segmencie kredytów dla podmiotów gospodarczych, w którym nastąpił spadek wskaźnika kredytów zagrożonych z 18,5% do 16,1%. Oznacza to, że banki spółdzielcze relatywnie dobrze radziły sobie ze wzrostem ryzyka kredytowego spowodowanym pandemią COVID-19 i konfliktem zbrojnym w Ukrainie.

Banki spółdzielcze wciąż ustępują bankom komercyjnym w wielu aspektach efektywności działania, w szczególności w zakresie efektywności zatrudnienia, wyrażonej wolumenem aktywów ogółem oraz kredytów sektora niefinansowego w przeliczeniu na zatrudnionego (tabela 3). Luka efektywnościowa w tym zakresie wynika z różnicy skali działalności bankowej i jest trudna do zmniejszenia dla lokalnych instytucji finansowych.

Oprócz umiejętności dostosowania się do wyzwań rynkowych, banki spółdzielcze muszą także radzić sobie z wyzwaniami regulacyjnymi, które wynikają z implementacji prawa bankowego UE, jak i krajowych aktów prawa i rekomendacji KNF. W latach 2020-2022, oprócz pojawienia się regulacji wcześniej planowanych, banki musiały zmierzyć się także z regulacjami nadzwyczajnymi wprowadzanymi w okresie pandemii i destabilizacji

otoczenia makroekonomicznego spowodowanej wojną w Ukrainie. Z drugiej strony, uchwalenie i wprowadzenie wielu regulacji bankowych zostało odroczone do momentu ustabilizowania się sytuacji w sektorze finansowym i w otoczeniu makroekonomicznym. Wiele przyjmowanych rozwiązań miało zaś charakter odpowiedzi na potrzeby zarządzania kryzysem. Dotyczyło to m.in. złagodzenia wymogów ostrożnościowych i zmniejszenia obciążeń banków z tytułu opłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

W tabeli 4 wymieniono niektóre najważniejsze wyzwania regulacyjne, które dotyczyły sektora bankowego w Polsce w latach 2020-2022, w tym także banków spółdzielczych. Skutkowały one m.in. kolejnymi obowiązkami sprawozdawczymi i informacyjnymi, które dla banków spółdzielczych są relatywnie większym obciążeniem, z uwagi na ograniczone zasoby kadrowe oraz często nie uwzględnianie w wymogach raportowych skali i charakteru działalności banków lokalnych, czyli brak lub niedostateczne uwzględnianie zasady proporcjonalności. Z kolei inne regulacje nakładały na banki obowiązek utrzymania wysokich standardów jakości oferowanych usług, w tym zwłaszcza zapewnienie najwyższego poziomu cyberbezpieczeństwa, co wiąże się z dużymi nakładami w obszarze systemów IT. Nakłady w tym zakresie są szczególnym obciążeniem dla banków prowadzących działalność bankową na relatywnie niewielką skalę.

WNIOSKI

W latach 2020-2022, na których skupiła się analiza, wyzwaniem dla utrzymania dobrej kondycji ekonomicznej oraz efektywności i stabilności finansowej dla banków spółdzielczych w Polsce było szybko zmieniające się otoczenie makroekonomiczne i jego pogorszenie. Polska po raz pierwszy w okresie ostatnich trzydziestu lat doświadczyła recesji gospodarczej, wystąpiła też bardzo wysoka inflacja i problemy ekonomiczne w wielu obszarach gospodarki, powodowane przez skutki pandemii COVID-19, a później wojny w Ukrainie. Zmiany, które miały miejsce od 2019 roku w środowisku funkcjonowania banków miały zróżnicowany charakter, co oznacza, że sektor bankowości spółdzielczej musiał wykazywać się wysoką zdolnością adaptacyjną i elastycznością w prowadzeniu biznesu. Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, wyniki ekonomiczne banków spółdzielczych w latach 2020-2022 można uznać za bardzo pozytywne. Świadczy o tym wynik finansowy osiągnięty w analizowanym okresie, a szczególnie wysoki zysk netto uzyskany przez banki spółdzielcze w 2022 roku. Dzięki temu niektóre wskaźniki efektywności uległy poprawie w stosunku do lat poprzednich (szczególnie lat 2017-2019), a część z nich osiągnęła lepszy poziom niż u komercyjnych konkurentów.

Głównych źródeł dobrej kondycji ekonomiczno-finansowej banków spółdzielczych w latach 2020-2022 można doszukiwać się w następujących aspektach ich działalności:

- skutecznemu wykorzystaniu przez banki możliwości zwiększenia marży odsetkowej i tym samym dochodów odsetkowych, jakie wynikały ze wzrostu stóp procentowych NBP;
- postępowi w procesie optymalizacji i ograniczania kosztów działania banków, przez zmniejszenie zatrudnienia, racjonalizację sieci placówek oraz zmniejszenie udziału kosztów pracowniczych w strukturze kosztów działania;
- postępowi we współpracy banków spółdzielczych i zrzeszających w zakresie wspólnych rozwiązań informatycznych oraz centralizacji niektórych działań (marketingowych, sprawozdawczych, oceny ryzyka) w ramach istniejących zrzeszeń (BPS i SGB);
- przyśpieszeniu procesów konsolidacyjnych realizowanych na podstawie dobrowolnych fuzji, motywowane racjonalnością ekonomiczną.

Niektóre z wymienione wyżej przyczyn poprawy sytuacji ekonomiczno-finansowej banków spółdzielczych mają charakter przejściowy, jak wzrost marży odsetkowej. Inne z kolei stanowią jedynie pewien postęp, który jest wciąż daleki od optymalnych i oczekiwanych stanów. Niemniej wymienione działania banków spółdzielczych wskazują, że banki te potrafią się dostosowywać do zmiennych uwarunkowań rynkowych, realizować swoje funkcje na rzecz lokalnych gospodarek oraz społeczności i zachować przy tym stabilność finansową. Lokalne instytucje finansowe już wcześniej, chociażby w okresie kryzysu finansowego udowodniły, że potrafią działać w trudnych warunkach i wyciągać wnioski z kryzysów.

Bez utrzymania wysokiej efektywności ekonomiczno-finansowej banki spółdzielcze nie będą w stanie sprostać wyzwaniom technologicznym, związanym m.in. z cyberbezpieczeństwem oraz zdalnym dostępem klientów do usług bankowych, a także rosnącym obciążeniem o charakterze regulacyjnym. Nie będą także w stanie podnosić jakości infrastruktury technicznej i wzbogacać palety produktowej, co jest niezbędne do konkurowania o nowych, młodych klientów.

Dobre wyniki finansowe, które osiągnęły banki spółdzielcze w ostatnich latach stanowią dowód, że w sytuacji poważnego pogorszenia warunków działalności bankowej i wzrostu różnego rodzaju zagrożeń, banki te potrafią współpracować i pokonać wewnętrzne partykularne ograniczenia stojące na przeszkodzie konsolidacji banków i integracji różnych sfer działalności wewnątrz zrzeszeń. Nadzwyczajne zyski osiągnięte przez banki spółdzielcze w 2022 roku powinny być odpowiednio zagospodarowane na rzecz inwestycji prorozwojowych, modernizacji systemów, a także wzrost ich poziomu zabezpieczenia przed cyberzagroženiami. Nieodzowne jest także dalsze zwiększanie skali działalności biznesowej i optymalizacji kosztów działania, poszerzanie oferty produktowej i jakości usług oraz pozyskiwanie nowych klientów, zwłaszcza ludzi młodych, dla których banki spółdzielcze nie są często bankami „pierwszego wyboru”.

BIBLIOGRAFIA

- Commission Delegated Regulation (EU) 2015/61 of 10 October 2014 to supplement Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and the Council with regard to liquidity coverage requirement for Credit Institutions Text with EEA relevance.* Official Journal, L 11, 17.1.2015.
- Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC. Capital Requirements Directive IV (CRD IV).* Journal of Laws, L 176, 27.6.2013.
- Directive 2014/59/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms and amending Council Directive 82/891/EEC, and Directives 2001/24/EC, 2002/47/EC, 2004/25/EC, 2005/56/EC, 2007/36/EC, 2011/35/EU, 2012/30/EU and 2013/36/EU, and Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 648/2012, of the European Parliament and of the Council.* Journal of Laws, L 173, 12.6.2014.
- Janusz Alicja. 2015. Resolution jako nowy obszar działania Bankowego Fundusz Gwarancyjnego (Resolution as the new area of Bank Guarantee Fund). *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska H. Oeconomia* 47 (3): 229-237.
- Juszczak Sławomir. 2019. Prospects for development of mobile banking in rural areas. *Annals PAAAE XXI* (2): 125-132. DOI: 10.5604/01.3001.0013.212.
- Kata Ryszard. 2019. Economic and financial efficiency as a development challenge for cooperative banks in Poland. *Annals PAAAE XXI* (3): 173-182. DOI: 10.5604/01.3001.0013.3536.
- Kata Ryszard. 2021. *Rationale behind and dilemmas over consolidation and cooperation of cooperative banks in Poland.* *Annals PAAAE XXIII* (3): 43-59. DOI: 10.5604/01.3001.0015.2896.
- Kil Krzysztof, Mateusz Folwarski, Andrzej Waittza. 2020. *Optymalne ścieżki dojścia do zbudowania efektywności banków spółdzielczych.* [W] Raport Programu Analityczno-Badawczego (Optimal paths to building the efficiency of cooperative banks. [In] Report of the Analytical and Research Program). Warszawa: Warszawski Instytut Bankowości.
- Kurkliński Lech, Stanisław Kasiewicz, Eugeniusz Gostomski, Błażej Lepczyński, Marcin Idzik. 2021. *Szanse i zagrożenia sektora bankowości spółdzielczej w Polsce. Ocena sektorowa, wybrane najnowsze doświadczenia zagraniczne.* [W] Raport Programu Analityczno-Badawczego (Opportunities and threats of the cooperative banking sector in Poland. Sectoral assessment, selected recent foreign experiences. [In] Report of the Analytical and Research Program). Warszawa: Warszawski Instytut Bankowości.

- Lepczyński Błażej, Eugeniusz Gostomski. 2018. Rola systemów ochrony instytucjonalnej we wzmacnianiu bezpieczeństwa finansowego bankowości spółdzielczej w Polsce (The role of institutional protection schemes in the enhancement financial security of Polish cooperative banks). *Research Papers of Wrocław University of Economics* 531: 299-312.
- NIK (Najwyższa Izba Kontroli, Supreme Audit Office). 2018. *Informacja o wynikach kontroli: Zapewnienie stabilności sektora bankowego* (Information on the results of the inspection: Ensuring the stability of the banking sector). Warszawa, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,18631,vp,21230.pdf>, access: 28.04.2020.
- Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012. Capital Requirements Regulation (CRR)*. Journal of Laws, L 176, 27.6.2013.
- Regulations of the European Parliament and of the Council (EU) 2019/2088 of 27 November 2019 on disclosure of information related to sustainable development in the financial services sector – SFDR*. Journal of Laws, L 317, 9.12.2019.
- Regulation (EU) 2020/852 of the EP and of the Council of 18 June 2020 on establishing a framework to facilitate sustainable investments and amending Regulation (EU) 2019/2088*. Journal of Laws, L 198, 22.6.2020.
- Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji* (Act of 10 June 2016 on the Bank Guarantee Fund, Deposit Guarantee Scheme and Resolution). Journal of Laws, 2016.996.
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw* (Act of 10 May 2018 amending the Act on payment services and certain other acts). Journal of Laws, 2018.1075.
- Siudek Tomasz, Katarzyna Drabarczyk. 2015. Efektywność działania wybranych banków spółdzielczych (na przykładzie województwa mazowieckiego) (The efficiency of selected cooperative banks (for example of Masovian Voivodeship)). *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 110: 53-65. DOI: 10.22630/EIOGZ.2015.110.20.
- UKNF (Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, The Polish Financial Supervision Authority). 2023. *Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 31 maja 2023 roku* (Monthly data of the banking sector as of May 31, 2023), https://www.knf.gov.pl/?articleId=56224&p_id=18, access: 10.08.2023.
- ZBP (Związek Banków Polskich, Polish Bank Association). 2023. *Banki. 2022. Raport o sytuacji ekonomicznej banków* (Report on the economic situation of banks). *Banki* nr 13, eds. Mariusz Zygierewicz, Joanna Tylińska, Katarzyna Pawlik. Warszawa: Warszawski Instytut Bankowości.

ECONOMIC AND FINANCIAL CONDITION OF COOPERATIVE
BANKS IN POLAND IN THE LIGHT OF MARKET
AND REGULATORY CHALLENGES

Key words: banking sector, cooperative banks, economic condition, financial efficiency

ABSTRACT. The aim of the article is to assess the economic and financial condition of cooperative banks in Poland in 2020-2022, i.e. in the period of deterioration of the conditions of banking activity and the resulting specific market and regulatory challenges. It has been shown that many indicators of the activity of cooperative banks have improved compared to previous years, especially 2017-2019, or reached levels comparable to those recorded in the years of economic prosperity. This applies to e.g. return on assets and return on equity ratios and the loan portfolio quality ratio. Comparison of the financial results achieved by cooperative banks in 2020-2022 with the results of commercial banks shows that in difficult conditions for banking activity, local banks showed good economic condition and financial efficiency. However, this does not change the fact that cooperative banks must continue to adapt their operating model to modern market and regulatory challenges, in particular to technological challenges and growing customer expectations in terms of the quality of banking services.

AUTHOR

RYSZARD KATA DR HAB. PROF. UR

ORCID: 0000-0001-6085-3935

University of Rzeszow

Institute of Economics and Finance

e-mail: rdkata@ur.edu.pl

Proposed citation of the article:

Kata Ryszard. 2023. Kondycja ekonomiczno-finansowa banków spółdzielczych w Polsce w świetle wyzwań rynkowych i regulacyjnych. *Annals PAAAE* XXV (4): 133-150.